

UCHWAŁA NR

RADY MIASTA PIŁY

z dnia r.

w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych na rok 2009.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 i Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218 i z 2008r. Nr 180, poz.1111) oraz art.4¹ ust. 2 i 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, Nr 115, poz. 793 i Nr 176, poz.1238)

Rada Miasta Piły, uchwala, co następuje:

§1

Uchwala się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piły na rok 2009, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Piły.

§3

Uchwała obowiązuje z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z używania i nadużywania alkoholu. Program przedstawia sposób realizacji zadań własnych gminy wynikających z art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.), a także obejmuje realizację zadań gminy zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program ten uchwalany jest corocznie przez Radę Miasta.

Program będzie realizowany przez Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile przy współpracy wyspecjalizowanych w realizacji programów profilaktycznych instytucji oraz organizacji pozarządowych.

Załącznik nr 1
do uchwały nr
Rady Miasta Piły
z dnia

Gminny Program
Profilaktyki i Rozwiązywania
Problemów Alkoholowych w Pile
na rok 2009.

I. WPROWADZENIE

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile jest konsekwentną kontynuacją wielu działań profilaktyczno – terapeutycznych zainicjowanych w latach poprzednich, zakłada również komplementarność działań w zakresie edukacji, profilaktyki i terapii problemów uzależnień, przy wykorzystaniu wiedzy teoretycznej i praktycznej osób reprezentujących podmioty administracji samorządowej i rządowej oraz organizacji pozarządowych, które w ramach swych zadań statutowych podejmują zagadnienia z zakresu problemów uzależnień.

Na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. nr 70, poz. 473 z późn. zm.) prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, należy do zadań własnych gminy. Ich realizacja prowadzona jest w oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do którego opracowywania gmina jest ustawowo zobligowana.

Wymieniona ustawa określa, że źródłem finansowania działań zawartych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, są dochody z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz, że dochody te nie mogą być przeznaczane na inne cele, niezwiązane z tym programem.

Koordynatorem Programu jest Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile, ul. Polna 3.

Podstawę diagnostyczną programu stanowią wyniki badań przeprowadzone przez PENTOR Research International Poznań.

II. DIAGNOZA

Uwagi wstępne

W ostatnich latach wśród dzieci i młodzieży w znaczący sposób wzrasta zainteresowanie substancjami psychoaktywnymi. Nie jest niespodzianką że to co dzieci widzą, słyszą, w jakim środowisku żyją wywiera na nie wpływ.

Otoczane są one przez liczne obrazy alkoholu w filmach, programach telewizyjnych, magazynach, tekstach piosenek, produktach promocyjnych.

Odkąd dziecko stara się przystosować do swoich przyjaciół presja uczestników może skłaniać ich do ryzykownych zachowań takich jak: palenie papierosów, picie alkoholu, czy branie narkotyków.

Jeden z najważniejszych sposobów zahamowania niepożądanych zjawisk związanych z alkoholem jest pełne zaangażowanie społeczeństwa, a przede wszystkim samorządów lokalnych w działalność profilaktyczną. Profilaktyka która będzie prowadzona w sposób profesjonalny może znacznie wpłynąć na zmianę postaw młodzieży wobec alkoholu. PENTOR RESEARCH INTERNATIONAL przeprowadził badania dla Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile w październiku 2008r. Badania miały na celu pomiar rozpowszechniania zjawiska używania substancji psychoaktywnych przez szkolną młodzież pilską.

Szczegółowe cele badania dotyczyły:

- używania
- dostępności
- motywów zachowania i opinii

-rozpoznawania aktów wpływu (rodzice, rodzeństwo, grupa rówieśnicza, media, nauczyciele)

-używania substancji psychoaktywnych jako generatora konfliktu wartości w klasie szkolnej

Badaniami objęto młodzież gimnazjalną i ponadgimnazjalną uczęszczającą do szkół pilskich urodzoną w latach 1995-1989.

Do badania wylosowano 80 klas szkolnych (40 gimnazjalnych i 40 ponadgimnazjalnych) obejmujących łącznie 2139 uczniów. Badanie zostało przeprowadzone metoda audytoryjną.

Zrealizowano 80 wywiadów audytoryjnych, w których udział wzięło łącznie 1403 uczniów.

Przeprowadzone badania w pilskich szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nad używaniem środków psychoaktywnych przez młodzież pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Ogromna większość uczniów przynajmniej spróbowała jakiegokolwiek środka psychoaktywnego
2. Najbardziej popularnym środkiem psychoaktywnym jest alkohol, których spróbowało około 70 % uczniów. Najczęściej zażywanym rodzajem alkoholu jest piwo, także piwo jest najczęściej pierwszym zażywanym alkoholem
3. Proces rozpowszechniania się używek wśród przebadanej młodzieży szkolnej jest wyjątkowo dynamiczny, wręcz agresywny. Przejawia skokowy przyrost wśród najmłodszych przebadanych roczników.
4. Próg względnego nasycenia proces rozpowszechniania używek osiąga już w grupie 16-latków. Świadczy o tym jego gwałtowne zahamowanie na tej grupie

wiekowej (w szczególności w przypadku alkoholu) i brak wzrostu jego wskaźników w starszych rocznikach.

5. Z wyjątkiem zażywania narkotyków, gdzie odsetek chłopców wyraźnie przerasta odsetek dziewcząt (odpowiednio 18% do 12%), nie zauważa się istotnych różnic wedle płci w skali stosowania używek.

6. Biorąc pod uwagę zwyczaje picia różnych rodzajów alkoholu za szczególnie niebezpieczne należy uznać ekspansję wódki w młodszych grupach wiekowych. Picie wódki w przeciwieństwie choćby do wina w przeważającej liczbie przypadków skutkuje upiciem

7. Rozpowszechnianiu zażywania środków psychoaktywnych wśród młodzieży sprzyjają następujące czynniki:

▶ szeroka dostępność do używek wyrażona w opiniach uczniów –dominacja odpowiedzi ”bardzo łatwe”, „dosyć łatwe” w ocenianiu możliwości zdobycia alkoholu i papierosów na własny użytek,

▶ intensywna ekspozycja na propozycje zażycia i sposób reagowania- co istotne 15- latkowie są wystawieni na takie same propozycje równie często co wszystkie starsze roczniki ponadto prawie 4/5 badanych potwierdziło otrzymanie propozycji napicia się alkoholu, przynajmniej raz skorzystało 85% z nich.

▶ możliwość zakupu legalnych środków psychoaktywnych pomimo prawnego zakazu -prawie połowa niepełnoletnich uczniów potwierdza zakup alkoholu w sklepie przy czym 12% zrobiło to do tej pory przynajmniej 6 –krotnie co może z dużym prawdopodobieństwem wskazywać na swoistą ”orientację na nieletnich” niektórych istniejących w okolicy sklepów z alkoholem.

8. Wśród motywów picia alkoholu i zażywania narkotyków dominują chęć zabawy, oraz chęć poczucia się swobodnie. Palenie papierosów najczęściej odbywa się bez wyraźnego powodu albo z ciekawości. Te różnice w motywacjach wskazują na wyraźne funkcje picia alkoholu i zażywania narkotyków. Oznacza to że oprócz dostępności i powszechności cechuje je w oczach uczniów swoista użyteczność. Użyteczność tę dobitnie potwierdza inny motyw sięgania po używki-chęć zapomnienia o problemach wskazywany był przez 25% sięgających po używki.

To wszystko sprawia że skuteczność ewentualnych działań profilaktycznych będzie zależeć od neutralizacji funkcjonalnych aspektów zażywania tych środków psychoaktywnych.

9. Porównanie uczniów pijących alkohol (przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy) oraz niepijących pokazuje, że ryzyko aspołecznych zachowań wzrasta dwukrotnie

10. W badaniu uczniowie wysoko ocenili własną wiedzę na temat substancji psychoaktywnych. Jednocześnie aż połowa przebadanych uczniów uważa że palenie papierosów i picie alkoholu od czasu do czasu jest co najmniej mało ryzykowne albo nie jest ryzykowne w ogóle. Zażywanie środków psychoaktywnych staje się dla uczniów dopiero wtedy znacząco ryzykowne gdy jest regularne. Takie oceny i przekonania sprzyjają rozpowszechnianiu się zażywania środków psychoaktywnych jako praktyk, które prawdopodobnie w opinii uczniów w większości przypadków –do stanu kiedy stają się one „regularne”- da się utrzymać pod kontrolą.

11. Większość uczniów żyje w środowisku społecznym w którym osoby mogące służyć jako źródło wzorów zachowań –starsze rodzeństwo oraz członkowie grupy rówieśniczej – w większości zażywają środki psychoaktywne. Szczególnie znaczące staje się to właśnie w odniesieniu do grup rówieśniczych

w których ma miejsce socjalizacja pierwotna czyli proces kształtowania podstawowych wzorów zachowań. Okazuje się bowiem, że zaledwie 9% uczniów przynależy do grupy rówieśniczej w których nie ma pijących alkoholu. Przynajmniej wielu pijących znajomych i/lub przyjaciół znajduje się w grupach rówieśniczych 71% przebadanej populacji.

12. 6% uczniów żyje w domach gdzie ojciec nadużywa alkoholu- jest pijany przynajmniej raz w tygodniu. Wielu z tych grup jest narażonych na problemy przemocy domowej, współuzależnienia, czy ryzyko rozwinięcia się w przyszłości syndromu DDA.

13. Nauczyciele i rodzice okazują się mieć niewielką kontrolę nad procesem „**wprowadzania w tematykę**” środków psychoaktywnych, jako że rzadko występują w roli pierwszego źródła informacji o nich. Wyreęczają ich w tym głównie media oraz koledzy i koleżanki uczniów.

14. W odniesieniu do palenia papierosów i picia alkoholu nie można powiedzieć, że stanowią jako wzór zachowania negatywny punkt odniesienia albo budują wyraźną linię podziału w ramach klasy szkolnej. Takie twierdzenia można bronić w odniesieniu do zażywania narkotyków. Osoby używające narkotyków są wiele rzadziej zaliczani do osób, z którymi można się zaprzyjaźnić w ramach klasy szkolnej, w niewielkim stopniu (ale jednak) są marginalizowane, rzadziej niż pozostałe osoby są lubiane a częściej nielubiane.

Używanie substancji psychoaktywnych- analiza

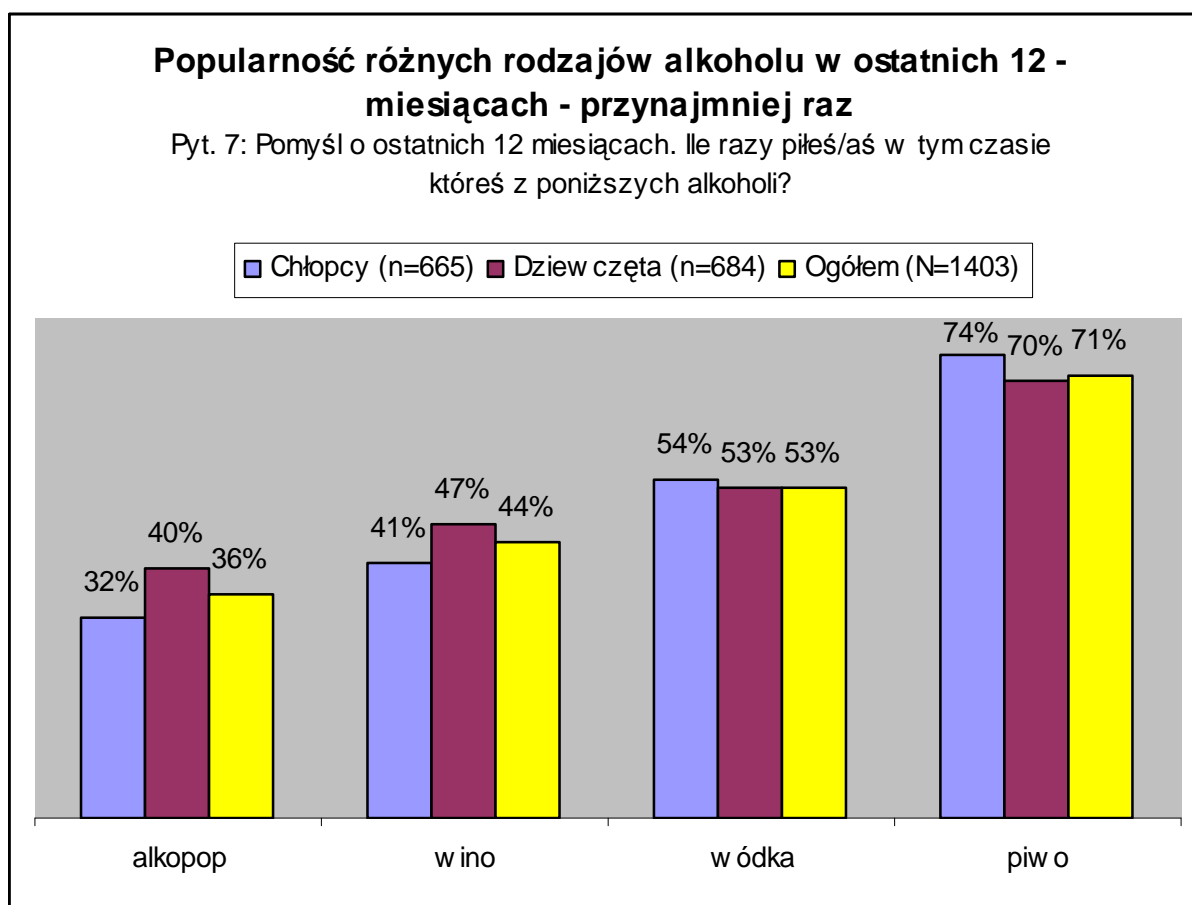
- ▶ rezultaty przeprowadzonych badań pokazują , że prawie 4/5 przebadanej populacji zażyło przynajmniej raz jakąkolwiek substancję psychoaktywną. Większy odsetek odnotowano wśród chłopców(82%) niż dziewcząt (77%).
- ▶ przynajmniej jednokrotne zapalenie papierosa potwierdziło 48% populacji, przy czym nie wystąpiły różnice ze względu na płeć. Rezultaty badań pokazują, że nikotynowej ascezie sprzyjają rodzice z wyższym wykształceniem (kilkanaście procent większy wskaźnik niespróbowania wśród tych dzieci). Odwrotny efekt mają takie okoliczności jak pochodzenie z rodziny wielodzietnej jak i mieszkanie w starej zabudowie (wskaźniki niepalenia przynajmniej o kilka procent niższe niż wskaźnik dla ogółu).
- ▶ z badań wynika, że około 14% przebadanej młodzieży paliło papierosy w swoim życiu więcej niż 40 razy przez co można ten odsetek uznać za wskaźnik regularnego palenia, obciążonego bardzo dużym ryzykiem ewolucji w kierunku palenia nałogowego.
- ▶ biorąc pod uwagę okres ostatnich 30 dni, 68% przebadanych nie zapaliło ani jednego papierosa. Ponadto, pytaniem o palenie w ciągu ostatnich 30 dni doprecyzowana została liczba palących obciążonych bardzo dużym ryzykiem rozwoju palenia nałogowego: łączny odsetek dwóch kategorii „palił/a od 6 do 10 papierosów dziennie” oraz „palił/a 11 i więcej papierosów dziennie” wyniósł dla ogółu 20% (odpowiednio 22% i 17% dla dziewcząt i chłopców).
- ▶ analiza danych wykazała, że niemal połowa przebadanych przeszło inicjację nikotynową (zapaliło pierwszego papierosa) przed ukończeniem 15 lat (po 45% dla dziewcząt i chłopców). 24% przebadanych zapaliło pierwszego papierosa przed 13 urodzinami (19% i 28% odpowiednio dla dziewcząt i chłopców).
- ▶ szacowany średni wiek inicjacji nikotynowej wyniósł 14 lat i 5 m-cy.

- ▶ regularnemu paleniu „sprzyja” częste picie alkoholu, zauważono wyraźne współwystępowanie tych zjawisk.
- ▶ w ocenie przebadanych, 22% z nich „regularnie pali papierosy” przy czym połowa z nich deklaruje, że zaczęła palić regularnie już w wieku 12 lat lub wcześniej.
- ▶ szacowany średni wiek rozpoczęcia „regularnego palenia papierosów” wyniósł 15 lat i 3 m-ce.
- ▶ badania wykazały silną pozytywną korelację między przynajmniej jednokrotnym paleniem papierosów a piciem alkoholu.
- ▶ picie alkoholu przynajmniej jeden raz w życiu potwierdziło 64% przebadanych przy czym wystąpiła znacząca, 11%-owa różnica wskazań dla dziewcząt i chłopców (odpowiednio 59%, 70%).
- ▶ różnica ta powiększa się jeszcze bardziej dla kategorii tych którzy pili w życiu 40 i więcej razy i wynosi 18% dla dziewcząt i 30 % dla chłopców (odsetek dla całej populacji wynosi 24%).
- ▶ analiza danych dotyczących picia alkoholu przynajmniej raz w życiu dla kolejnych roczników uczniów pokazuje, że o ile wśród 13 latków 37% nie spróbowała dotychczas alkoholu, o tyle w przypadku 17, 18 latków odsetek ten spada do zaledwie 2%.
- ▶ analogicznie wraz z wiekiem rośnie odsetek deklarujących wypicie alkoholu 40 razy i więcej. Dla uczniów 13- letnich wynosi on „zaledwie” 5%, a dla uczniów 17, 18 letnich osiąga wartość odpowiednio 33%, 34%.
- ▶ analizując dane dotyczące picia alkoholu w ciągu ostatnich dni należy odnotować zmniejszenie się różnicy między dziewczętami (54%) i chłopcami(57%), 56% dla ogółu przebadanych. Należy też wskazać że około

1/3 populacji piło alkohol „w ciągu ostatnich 30 dni przynajmniej 3 razy” (30% dziewczęta, 37 % chłopcy).

► analiza popularności rodzajów alkoholi pitych przez młodzież jednoznacznie wskazuje na piwo jako najbardziej popularne. Picie piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy potwierdziło 71 % badanych. Wódkę piło w analogicznym okresie niewiele ponad połowa badanych. Najmniej popularne były alkopopy, które piło przynajmniej raz 36% respondentów.

Dane te przedstawia poniższy wykres:

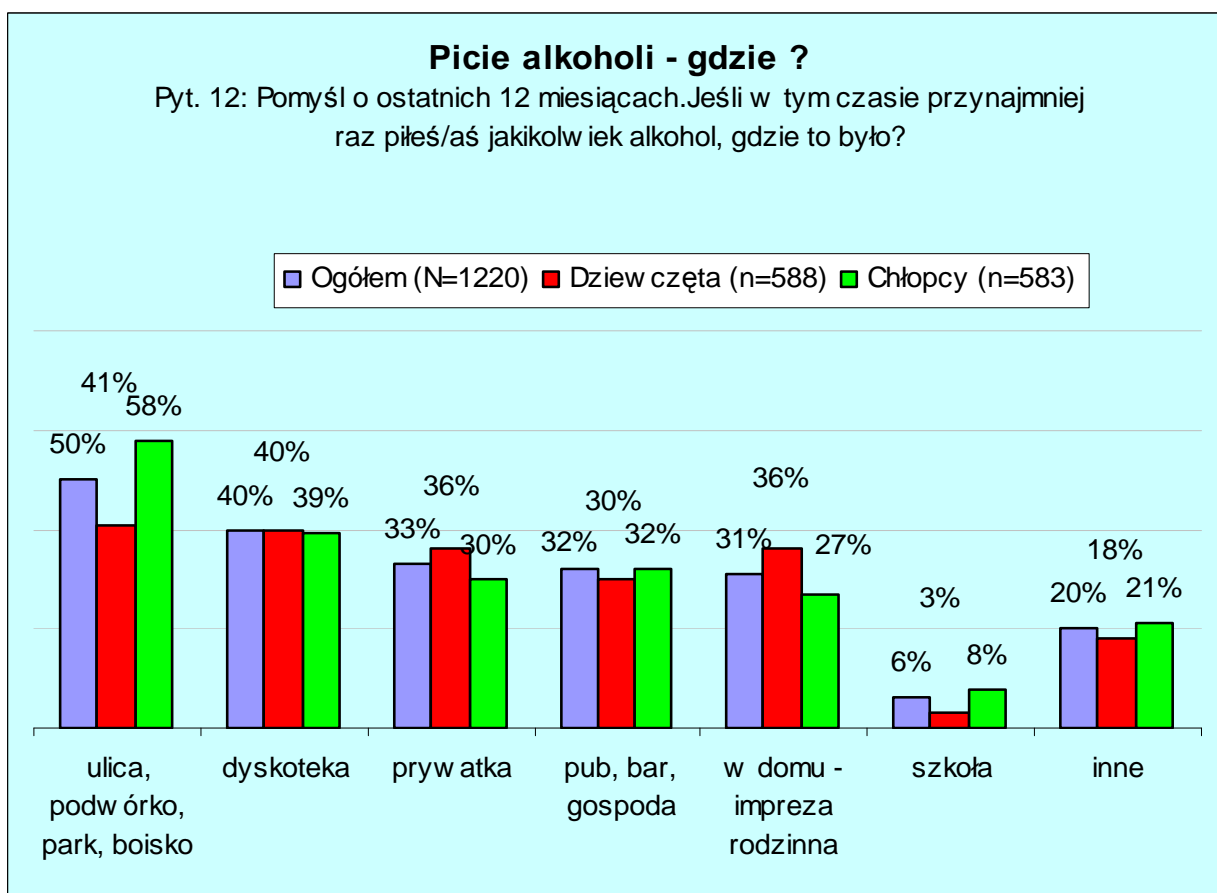
► analiza rodzajów pitego alkoholu w okresie ostatnich 12 miesięcy dla kolejnych roczników uczniów pokazuje dominację piwa we wszystkich rocznikach. Od prawie 1/2 populacji 13 –latków do ponad 3/4 populacji 18 i 19 –latków. Uwagę przykuwa jednak bardzo dynamiczny wzrost udziału wódki począwszy od 13 –latków, wśród których 18% piło wódkę w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzez 15 -latków dla których wartość ta osiąga 47 % oraz 16-latków –66%. Co znamienne, starsi uczniowie nie wykazują znacząco wyższego odsetka niż 16 –latkowie.

► wzrost udziału wódki wśród rodzajów alkoholu dla kolejnych przebadanych roczników uczniów ma mniej dynamiczny charakter dla kategorii ”pity podczas ostatniej okazji”. Ponadto to spojrzenie pokazuje, że wzrost ten nie odbywa się „kosztem” piwa, którego udziały utrzymują się na zbliżonym poziomie około 80% dla wszystkich grup wiekowych.

► analiza odpowiedzi na pytanie z kim respondenci pili alkohol (jeśli w ogóle) w ciągu ostatnich 12 miesięcy pokazuje, że najczęstszym towarzystwem do picia alkoholu są znajomi i/lub przyjaciele (85% wskazań). 17% wskazało na swoich rodziców, przy czym 20% wśród dziewcząt i 14 % wśród chłopców. Warto odnotować że 13 % chłopców piło alkohol samemu zaś 4% z nich piło alkohol w towarzystwie nauczyciela.

► najbardziej popularnym miejscem picia alkoholu okazało się podwórko/ park/ boisko, gdzie piło alkohol 50% przepytanych. Następne w kolejności są dyskoteka i prywatka (odpowiednio 40% i 33%).Warto odnotować że niemal tyle samo wskazań wśród ogółu przepytanych uzyskały pub/bar/gospoda (32%) oraz „w domu- impreza rodzinna”(31%).

Dane te co przedstawia poniższy wykres:

► badania wykazały, że średni wiek inicjacji alkoholowej wynosi 13,4 lata a alkoholem używanym najczęściej do alkoholowej inicjacji jest piwo (59%). Gdy chodzi o upicie się alkoholem, to doświadczyło tego dotychczas 51% przebadanej populacji. 27% uczniów objętych badaniem upiło się alkoholem przed ukończeniem 15 roku życia. Należy odnotować, że wśród 9,10 i 11-latków odsetki te wynosiły odpowiednio 0%,1% i 1%.

Opinie o łatwości dostępności substancji psychoaktywnych- analiza

- ▶ analiza danych wykazała, że aż 66% przebadanych uznaje zdobycie papierosów za przynajmniej dosyć łatwe, przy czym 44% uznaje to za bardzo łatwe. Za przynajmniej łatwe uznaje zdobycie papierosów taki sam odsetek dziewcząt co chłopców, przy czym warto wskazać, że na bardzo łatwe ocenia to 48% chłopców i „tylko” 40% dziewcząt. Za przynajmniej bardzo trudne uznaje zdobycie papierosów na własny użytek jedynie 9% przebadanych (tyle samo wśród dziewcząt co chłopców). Zdobycie papierosów jest uznawane za niemożliwe jedynie dla 5% badanych uczniów.
- ▶ jeszcze bardziej dostępny od papierosów jest alkohol. Przynajmniej dosyć łatwy do zdobycia jest on dla 72% uczniów, tyle samo wśród dziewcząt co wśród chłopców. Ponownie, chłopcy wykazują większy (48%) niż dziewczęta (43%) odsetek w ocenach „bardzo łatwy do zdobycia”. Za przynajmniej bardzo trudny do zdobycia uznaje alkohol tylko 11% przebadanych, zaś niemożliwe-7%.
- ▶ biorąc pod uwagę podział na grupy wiekowe, badania wykazały, że znaczące odsetki odpowiedzi „alkohol jest niemożliwy do zdobycia” wykazują jedynie 13 i 14- latkowie (odpowiednio 24 i 11%). W przypadku pozostałych przebadanych grup wiekowych wskaźnik ten nie przekracza 5%. Za przynajmniej dosyć łatwy do zdobycia uznaje alkohol już 40% wiekowo najmłodszej przebadanej grupy (rocznik 1995). Odsetek ten- oczywiście- bardzo dynamicznie wzrasta dla kolejnych starszych roczników.

Ekspozycja na propozycje zażycia substancji psychoaktywnych- analiza.

- ▶ wyniki badan pokazują, że przynajmniej raz zaproponowano zapalenie papierosa aż 73% uczniów, zaś przynajmniej jedną propozycję napicia się alkoholu uzyskało aż 78% z nich.
- ▶ analiza danych uwzględniających podział na grupy wiekowe pokazuje, że uzyskanie propozycji zapalenia papierosów w niewielkim stopniu zależna jest od wieku uczniów jako że różnice w odsetkach osób, które taką propozycję dostały w kolejnych grupach wiekowych są małe.
- ▶ inaczej sytuacja wygląda gdy analizujemy dane dla alkoholu, gdzie wraz z wiekiem rośnie ryzyko spotkania się ofertą napicia się alkoholu, jednak zmienna ta także wytraca swą moc wyjaśniania dla grup 15-latków i starszych.

Miejsca dostępności substancji psychoaktywnych- analiza

- ▶ zdecydowana większość uczniów za najlepszy sposób na zdobycie alkoholu uważa zakupienie go w sklepie (70%). Drugim najpopularniejszym sposobem jest zakupienie alkoholu w barze/w restauracji/w pubie/ (35% ogółu). Względnie wysoki wskaźnik otrzymała też możliwość sięgania po alkohol, który znajduje się w domu, wskazało na nią 17% uczniów z czego o wiele częściej dotyczy to dziewcząt (21%) niż chłopców (14%). Analiza danych pokazuje, że poczęstowanie się alkoholem, który znajduje się w domu jest w podobnym stopniu popularne we wszystkich grupach wiekowych.

- ▶ dane pokazują że zakup alkoholu w sklepie jest najbardziej popularnym sposobem we wszystkich grupach wiekowych. Metodę tę wykorzystaliby już 31% 13 –latków i aż 62% 15-latków.
- ▶ uzyskane rezultaty badań wskazują, że 25% nieletnich uczniów przynajmniej raz w życiu dokonało nielegalnego z definicji zakupu papierosów w sklepie. Przynajmniej 10 razy zakupiło papierosy w sklepie 10% nieletnich.
- ▶ w przypadku alkoholu wskaźniki nielegalnego zakupu w sklepie przez nieletnich dwukrotnie przewyższają te dla papierosów i wynoszą 50% dla przynajmniej jednokrotnego zakupu i 20% dla przynajmniej 10 krotnego.

Motywy zażywania substancji psychoaktywnych- analiza.

- ▶ analizując wyniki badań w zakresie motywów używania substancji psychoaktywnych, zwraca uwagę najczęstsze wskazanie „bez powodu” w przypadku palenia papierosów- 45%. Pokazuje to, że zapalenie papierosa dla prawie połowy przebadanych nie pełni jakichś wyraźnych funkcji i nie wymaga specjalnych okoliczności. Można zaryzykować twierdzenie, że palenie papierosów w znaczącym stopniu wplotło się w codzienność przebadanych uczniów.
- ▶ w zakresie motywów picia alkoholu najczęściej wskazań uzyskała chęć dobrej zabawy-58%.Niewiel mniej ważnym motywem jest w przypadku picia alkoholu jest chęć poczucia się bardziej swobodnie-34% wskazań. Około 1/3 przebadanych nie potrzebuje żadnego powodu, aby napić się alkoholu.

► badania wykazały, że około 25% uczniów znajduje w używaniu substancji psychoaktywnych ucieczkę od problemów. Nieznacznie częściej motyw taki podają dziewczęta niż chłopcy. Motyw ten wyraźnie zyskuje na znaczeniu wraz z wiekiem jako że najmniej wskazań ma wśród najmłodszej grupy wiekowej uzyskując 11% dla papierosów i 19% dla alkoholu, aby w najstarszych grupach wiekowych osiągnąć poziom prawie dwukrotnie wyższy.

Niebezpieczne i aspołeczne zachowania po zażyciu substancji psychoaktywnych- analiza.

► picie alkoholu (przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy) powoduje w największym stopniu problemy w relacjach: z rodzicami (17% wskazań) oraz z przyjaciółmi (13% wskazań).

► picie alkoholu w niewiele mniejszym stopniu generuje problemy z policją i prowokuje do udziału w bójkach (12% wskazań dla obu kategorii).

► porównanie uczniów pijących alkohol (przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy) oraz niepijących pokazuje, że ryzyko aspołecznych zachowań wzrasta dwukrotnie dla większości z ich rodzajów na niekorzyść pijących.

► należy odnotować że picie alkoholu (7% wskazań) prowadzi do ryzykownych kontaktów seksualnych (bez używania zabezpieczeń).

Opinie na temat substancji psychoaktywnych

► przebadani uczniowie bardzo wysoko oceniają swoją własną wiedzę na temat substancji psychoaktywnych i ich działania. Dominują przekonania o własnej wiedzy jako pełnej lub bardzo dużej (łącznie 71% dla papierosów, 74% dla alkoholu oraz 56% dla narkotyków). Zaledwie 12% uczniów ocenia swoją wiedzę na temat papierosów za co najwyżej małą. W przypadku alkoholu odsetek ten spada do 9%.

► badanie opinii uczniów na temat skutków nadmiernego picia alkoholu pokazuje wysoką świadomość uczniów na ten temat. Na skali od 0 (żaden wpływ picia alkoholu) do 4 (ogromny wpływ picia alkoholu) niemal wszystkie wymienione problemy zostały bardzo silnie powiazane z piciem alkoholu osiągając średnią albo 3,2 albo 3,3. Najwyższą średnią wskazań osiągnął związek picia alkoholu z wypadkami drogowymi (3,7) gdzie aż 91% uznało wpływ nadmiernego picia alkoholu na ten problem społeczny za ogromny albo dość duży. W zależności od problemu związku pomiędzy nim a nadmiernym piciem alkoholu nie zauważa zaledwie od 2% do 5%.

Substancje psychoaktywne w środowisku społecznym badanych- analiza

► analiza danych wykazała że niemal połowa przebadanej populacji wychowuje się w otoczeniu starszego rodzeństwa, które od czasu do czasu pije alkohol. ¼ przebadanych uczniów „przygląda się” starszemu rodzeństwu, które od czasu do czasu pali papierosy. Regularnie palącemu starszemu rodzeństwu „przygląda się” niewiele mniej bo 21% uczniów.

► jeszcze większe „zagęszczenie” palących papierosy i pijących alkohol występuje w grupach rówieśniczych uczniów pilskich szkół. Zaledwie 9% uczniów przynależy do grupy rówieśniczej w której nie ma pijących alkoholu. Przynajmniej wielu pijących znajomych i/lub przyjaciół znajduje się w grupach rówieśniczych 71% przebadanej populacji. Podobnie jednoznacznie kreśli się obraz obecności w grupach rówieśniczych osób palących papierosy. Przynajmniej wielu znajomych i/lub przyjaciół palących papierosy znajduje się w grupach rówieśniczych prawie połowy przebadanych (49%).

► zebrane dane dostarczyły także informacji o skali nadmiernego picia alkoholu przez rodziców uczniów pilskich szkół. Gdy chodzi o matki uczniów tylko 1% nadużywa alkoholu w opinii swoich dzieci (tyle samo przynajmniej raz w tygodniu jest pijana). Oba wskaźniki wzrastają do 6 % w przypadku ojców przepytanych uczniów.

► rezultaty badań dostarczają wiedzy o tym, od kogo uczniowie objęci badaniem spodziewają się uzyskać pomoc w przypadku problemów z alkoholem lub narkotykami. I choć pytanie zawarte w ankiecie traktowało o kolegach i koleżankach z klasy, chodziło w nim o wyłuskanie oczekiwań osoby odpowiadającej na pytanie na zasadzie projekcji oczekiwań. I tak, najczęściej (67%) wskazywano na rodziców. W drugiej kolejności oczekiwania te dotyczyły przyjaciółki/przyjaciela- odpowiedziało tak 64% badanych, 34% wskazało nauczycieli.

► jeśli chodzi o aktywne poszukiwanie pomocy w sytuacjach problemowych, największym zaufaniem cieszą się przyjaciele- 67% uczniów zwróciłoby się po pomoc pod ten „adres”. Rodzice okazali się godnym zaufania dla niewiele ponad połowy uczniów (54%). Nauczyciele i katecheci/księża (odpowiednio 9% i 8%) uzyskali ponad dwukrotnie gorsze wskazania niż media (22%).

► zapytani o zaistniałą (lub spodziewaną) reakcję rodziców dowiadujących się o faktycznym (lub hipotetycznym) zażyciu przez swoje dzieci substancji psychoaktywnych, zdecydowana większość uczniów skazuje karę albo krytykę (albo tychże się spodziewa). Najbardziej surowo rodzice pilskich uczniów reagują na przypadki zażycia narkotyków, najmniej surowo na przypadki napicia się alkoholu przez ich dzieci. Nieznacznie surowsze reakcje spodziewane są po ojcach niż po matkach. Po matkach zaś nieznacznie częściej niż po ojcach spodziewana jest gotowość do pouczenia.

Używanie substancji psychoaktywnych jako generator konfliktu wartości w klasie szkolnej- analiza.

► rezultaty przeprowadzonych badań wskazują, że fakt palenia papierosów czy picia alkoholu przez daną osobę dla zdecydowanej większości uczniów nie stanowi przeszkody w zaprzyjaźnieniu się z nią. Jedynie 15% uczniów postrzega fakt picia alkoholu przez daną osobę jako przynajmniej dość dużą przeszkodę w zaprzyjaźnieniu się z nią. Palenie papierosów jest przynajmniej dość dużą przeszkodą dla 19% badanych uczniów. Jeśli chodzi o używanie narkotyków, to jest to postrzegane jako poważna przeszkoda w zawiązywaniu przyjaźni dla prawie połowy (49%) pytanych.

► z kolei nieużywanie substancji psychoaktywnych jest odbierane jako jakakolwiek przeszkoda w zaprzyjaźnieniu się przez bardzo wąską grupę badanych, której procentowy udział w całości populacji nie przekracza 10%.

► analizując rezultaty badań w zakresie warunkowania pozycji w klasie szkolnej przez fakt używania lub nieużywania substancji psychoaktywnych, zauważyć należy niewielkie różnice pomiędzy uśrednionymi wartościami tych

wskazań. Najwyższą uśrednioną pozycję w klasie szkolnej zajmują ex quo osoby, które palą oraz osoby, które piją (średnia 6,1 dla obu grup), zaś najniższą średnią wartość miary pozycji w grupie uzyskały osoby, które zażywają narkotyki. Biorąc pod uwagę zakres skali użytej do tego pomiaru (od 1- marginalizacja do 10- dominacja), wszystkie obliczone średnie (zwłaszcza te dla grup nie używających substancji psychoaktywnych) sugerują znikomą moc warunkującą pozycję władzy w klasie dla tego typu zmiennej.

► analiza danych zebranych poprzez pytanie dotyczące wyśmiewania i bycia wyśmiewanym czyli w istocie sprawowania nieformalnej kontroli społecznej i byciu poddawany takiej pokazuje, że- z jednym wyjątkiem- konkurencyjne wzorce zachowań (czyli palenie albo nie palenie papierosów, zażywania albo nie zażywanie narkotyków) bronione są porównywalną liczbą działań kontrolnych do których zalicza się właśnie wyśmianie czy kpinę. Jedynie w odniesieniu do picia alkoholu odsetek osób nie chcących napić się alkoholu a wyśmianych jest ponad dwukrotnie wyższy od odsetka osób pijących alkohol i w związku z tym wyśmianych (odpowiednio 18% i 8%).

Cytowane badania wykazały niepokojąca konkluzje, że dziewczęta i chłopcy sięgają równie chętnie po alkohol i papierosy.

Przytoczone liczby pozwalają uzyskać orientację w rozmiarach kontaktów dzieci i młodzieży z alkoholem. Wskazują również na niepokojące zjawisko, jakim jest regularne spożywanie przez młodzież alkoholu, mogące prowadzić w konsekwencji do powstania uzależnienia od alkoholu.

Tym samym wnioski z przytoczonych badań wykazują, iż priorytetem na 2009 rok powinno być położenie szczególnego nacisku na realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży oraz zintensyfikowanie działań uprawnionych służb w zakresie kontroli punktów sprzedaży oraz lokali gastronomicznych w tym pubów, pod kątem sprzedaży

napojów alkoholowych nieletnim, z konsekwentnym karaniem łamiących prawo sprzedawców.

Z dotychczasowych działań podejmowanych przez Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych a także ze współpracy Ośrodka z instytucjami i organizacjami pozarządowymi (podejmującymi działania z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych, problemów bezdomności, wykluczenia społecznego, przemocy w rodzinie) wynika, że:

► nadużywanie alkoholu a tym bardziej uzależnienie alkoholowe, samo będące już zjawiskiem patologicznym, stanowi podłoże sprzyjające powstawaniu i rozwojowi innych przejawów patologii społecznej. Do przejawów tych należą w szczególności:

- przemoc fizyczna i psychiczna wobec członków rodziny,
- przestępczość, konflikty z prawem, wciąganie dzieci w przestępczość,
- prostytutka oraz nakłanianie, wciąganie dzieci w prostytucję,
- żebractwo oraz nakłanianie, wciąganie dzieci w praktyki żebracze,
- brak opieki nad dziećmi i zainteresowania sprawami ich wychowania.

► nadużycie alkoholu i upojenie alkoholowe wywołują bardzo często sytuacje zagrażające bezpieczeństwu publicznemu, prowadząc do naruszania porządku zbiorowego, prawa o ruchu drogowym, popełniania przestępstw.

Informacje uzyskane od instytucji i organizacji pozarządowych wskazują, iż struktura wieku osób zagrożonych problemem alkoholowym oraz wyniki badań nad uwarunkowaniami i rozmiarami kontaktów młodzieży z alkoholem, prognozują możliwość nasilania się tych problemów wśród pilskich dzieci i młodzieży. Jednocześnie należy stwierdzić, iż systematycznie zwiększająca się ilość osób korzystających z pomocy sieci instytucjonalnej, powiększająca się ilość osób dobrowolnie uczestniczących w grupach terapeutycznych, zjawisko

przełamywania pozornego wstydu przed zgłaszaniem osób bliskich w celu przymusowego leczenia, jest objawem optymistycznym, informuje bowiem o coraz większej wiedzy społeczności miasta oraz zrozumieniu mechanizmów powstawania uzależnień i sposobów radzenia sobie z zagrożeniami. Niezbędne jest kontynuowanie szerokiej oferty w szkołach oraz innych placówkach edukacyjnych i wychowawczych działań edukacyjnych i profilaktycznych w zakresie problemów alkoholowych, kształtowania postaw asertywnych oraz umiejętności przeciwstawiania się przemocy domowej.

III. KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W PIŁE NA 2009 ROK

Celem Programu jest wskazanie kierunków działań do realizacji. Zachęca on do kreatywnej modyfikacji własnych programów autorskich w myśl zasady, iż program oparty na komplementarności, spójności działań podmiotów, społecznej akceptacji oraz zasadzie realizmu jego prowadzenia, ma dużą szansę spełnienia oczekiwań zarówno realizatorów, jak i jego odbiorców.

Poniżej wytycza się kierunki działań Programu, wskazujące zadania priorytetowe na 2009 rok i na lata następne:

- 1.** Kreowanie lokalnej polityki dostępności do alkoholu, ukierunkowanej na ograniczanie dostępu do alkoholu grupom szczególnie zagrożonym konsekwencjami jego używania, w tym osobom nieletnim.
- 2.** Sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, uchwał Rady Miejskiej oraz zarządzeń Prezydenta Miasta Piły.

3. Stosowanie oddziaływań prawnych i społecznych w stosunku do osób nadużywających alkoholu, stosujących przemoc w rodzinie, nieprzestrzegających norm prawnych i zasad współżycia społecznego.

4. Wspieranie realizacji zadań wynikających ze zmiany ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, określonych w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

5. Zwiększanie dostępności do korzystania z terapii dla osób uzależnionych od alkoholu oraz dla członków ich rodziny także ofiar i sprawców przemocy w rodzinie poprzez korzystanie z pomocy udzielanej przez:

- a) Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile
- b) klub abstynencki
- c) „Monar”, „Markot”, „Caritas”
- d) inne uprawnione podmioty.

6. Podnoszenie wiedzy i umiejętności grup zawodowych pracujących na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych, wykluczenia społecznego, przemocy domowej.

7. Kontynuacja wspólnych działań Ośrodka Profilaktyki Rozwiązywania problemów Alkoholowych w Pile z policją, strażą miejską, sądem, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz szeroko pojętego bezpieczeństwa publicznego.

8. Prowadzenie szkoleń dla przedstawicieli wybranych grup społecznych i zawodowych, stykających się z problemami uzależnień, współuzależnień oraz przemocy domowej, w zakresie rozpoznawania i rozwiązywania tych problemów.

9. Kontynuowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych, socjoterapeutycznych w szkołach, świetlicach socjoterapeutycznych.

10. Wspieranie i organizowanie imprez profilaktycznych, kulturalnych, sportowych, okolicznościowych na rzecz środowisk dysfunkcyjnych.
11. Podejmowanie działań informacyjnych wobec społeczności lokalnej.
12. Rozwijanie profilaktyki rodzinnej – program skierowany do rodziców.
13. Zapewnienie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu i przemocy.

IV. ZADANIA W ZAKRESIE PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA 2009 ROK.

1. Funkcjonowanie świetlic socjoterapeutycznych w Szkołach Podstawowych nr 1, 2, 4, 5, 7, 12; Gimnazjach nr 4, 5; Zespołach Szkół nr 1, 2, 3 (z dwoma oddziałami) oraz przy Ośrodku Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile.

- ▶ do świetlic uczęszczać będą dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych bądź dotkniętych problemem alkoholowym i narkotykowym.
- ▶ profilaktyczno- socjoterapeutyczny charakter świetlicy polegać będzie na analizowaniu zaburzeń, deficytów osobowościowych dzieci, udzielaniu pomocy pedagogicznej, socjoterapeutycznej, ochronie przed negatywnymi wpływami środowiska, hamowaniu zjawisk patologicznych, wyrównywaniu braków i deficytów szkolnych poprzez stosowanie różnych form zajęć wyrównawczych, warsztatowych, socjoterapeutycznych oraz poprzez prace indywidualną

2. Dotacja z budżetu na finansowanie zadań powierzonych do realizacji organizacjom pozarządowym i stowarzyszeniom.

- ▶ prowadzenie świetlicy terapeutycznej

- ▶ działalność samopomocowa na rzecz trzeźwych alkoholików i ich rodzin-klub abstynencki

- ▶ udzielenie schronienia, prowadzenie terapii uzależnień dla osób z problemem alkoholowym jako przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

3. Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- ▶ pełnienie funkcji doradczej i opiniującej w zakresie podejmowania działań na rzecz realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- ▶ przyjmowanie wniosków o objęcie leczeniem odwykowym
- ▶ prowadzenie rozmów interwencyjno- motywujących do podjęcia leczenia przez osoby nadużywające alkohol; prowadzenie rozmów interwencyjnych ze sprawcami przemocy domowej

- ▶ kierowanie na badania przez biegłych po zgromadzeniu odpowiedniej dokumentacji osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację nieletnich, zakłócają spokój i porządek publiczny, w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania zakładu leczniczego

- ▶ kierowanie spraw do sądu w celu wydania postanowienia dotyczącego leczenia odwykowego

4. Prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży.

- ▶ wspieranie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w rozwijaniu działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie problematyki uzależnień i mechanizmów przemocy
- ▶ opracowywanie oraz upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dla animatorów działań profilaktycznych w społecznościach lokalnych
- ▶ udział w kampaniach społecznych inicjowanych m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- ▶ zakup materiałów promocyjnych, edukacyjnych z przeznaczeniem dla środowisk lokalnych
- ▶ kontynuacja współpracy z organizacjami kościelnymi, stowarzyszeniami, organizacjami młodzieżowymi w zakresie propagowania właściwych zachowań w przypadku dostrzeżenia przez mieszkańców faktów łamania prawa

5. Wspomaganie finansowe i merytoryczne działalności instytucji, fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych, kościelnych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, przemocy domowej, wykluczeniu społecznemu poprzez:

- ▶ udzielanie pomocy w organizowaniu imprez okolicznościowych, świątecznych, kulturalnych, sportowych itp.

- ▶ zakup materiałów edukacyjnych, promocyjnych, artykułów plastycznych, biurowych, drobnego sprzętu sportowego, żywności, które są niezbędne do realizacji ww. form działań profilaktycznych

6. Działalność konsultacyjna „Niebieska Linia” i „Pomarańczowa Linia” w ramach funkcjonowania Ośrodka profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile.

7. Profilaktyka dla dzieci i młodzieży.

- ▶ prowadzenie programów profilaktycznych, socjoterapeutycznych, edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie:
 - kształtowania i podnoszenia umiejętności radzenia sobie z własną agresją i agresją otoczenia
 - zwiększenia świadomości prawnej i odpowiedzialności za swoje czyny w świetle obowiązujących przepisów prawnych, m.in. Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Kodeksu Karnego, Kodeksu Wykroczeń
 - rozpoznawania sytuacji niebezpiecznych takich jak przemoc i agresja ze strony osób dorosłych (agresja werbalna, przemoc fizyczna i seksualna);

przemoc i agresja ze strony rówieśników i starszej młodzieży;
niewłaściwe treści płynące z Internetu oraz nauka jak prawidłowo
rozpoznawać te zagrożenia i jak wobec nich się zachować

- ukazanie psychospołecznych skutków uzależnień od alkoholu, narkotyków i papierosów
- nauki zachowań asertywnych, budowania poczucia własnej wartości i silnej osobowości
- dostarczania wiedzy o alkoholu oraz zagrożeniach towarzyszących jego nadużywaniu

▶ organizacja imprez kulturalnych, sportowych, okolicznościowych (m.in. festyny, wycieczki, turnieje sportowe, festiwale piosenki, koncerty, wyjścia do kina, na basen, imprezy świąteczne i okolicznościowe)

▶ Miejski Turniej Wiedzy Prewencyjnej Uczniów Szkół Podstawowych i Gimnazjów

▶ kolonie letnie dla dzieci

8. Profilaktyka dla osób dorosłych.

▶ udzielanie pomocy programowej i metodycznej przy tworzeniu grup samopomocowych dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin

▶ promowanie grup samopomocowych nakierowanych w szczególności na odbudowanie oraz podtrzymywanie wzajemnej więzi wspierającej działania na rzecz reintegracji społecznej oraz zawodowej swych członków

- ▶ współpraca z policją w realizacji procedury „Niebieskiej karty”

- ▶ realizacja programów psychoedukacyjnych dla osób dotkniętych współuzależnieniem, przemocą domową, których celem jest wzmacnianie własnych zasobów radzenia sobie z sytuacjami trudnymi

- ▶ podnoszenie kwalifikacji grup zawodowych (policja, straż miejska, kuratorzy sądowi, pracownicy OPiRPA, pedagodzy szkolni, pracownicy świetlic socjoterapeutycznych, pracownicy oświaty, pracownicy MOPS i CPR, wychowawcy OHP, pracownicy Ośrodka Wsparcia, placówek opiekuńczo-wychowawczych, pracownicy stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, członkowie Miejskiej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, lekarze, pielęgniarki) poprzez organizowanie i udział w konferencjach, zajęciach warsztatowych, kursach specjalistycznych, szkoleniach w zakresie m.in. problematyki uzależnień, rehabilitacji osób uzależnionych, osób dotkniętych przemocą domową, wykluczonych społecznie, ofiar przemocy seksualnej a także pracy z dzieckiem trudnym, ochrony praw dziecka

V. MIEJSKA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W PILE

1. Zadania Komisji:

- ▶ inicjowanie przedsięwzięć w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych, przemocowych

- ▶ opracowanie projektu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

- ▶ opiniowanie wniosków o zezwolenie na sprzedaż alkoholu pod względem zgodności lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych z zasadami wynikającymi z uchwały Rady Miasta w Pile
- ▶ kontrola i monitorowanie podmiotów prowadzących sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych

2. Wynagrodzenie członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- ▶ ustala się wynagrodzenie za udział w posiedzeniach Miejskiej Komisji Rozwiązywania problemów Alkoholowych w wysokości 1% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującą od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym wynagrodzenie jest naliczane
- ▶ ustala się wynagrodzenie dla członków Zespołu ds. leczenia Odwykowego MKRPA w wysokości 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym wynagrodzenie jest naliczane

VI. BIEŻĄCA DZIAŁALNOŚĆ I UTRZYMANIE OŚRODKA PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH- 12,25 ETATÓW

VII. REALIZATORZY PROGRAMU

- 1.** Ośrodek profilaktyki i Rozwiązywania problemów Alkoholowych w Pile
- 2.** Miejska Komisja Rozwiązywania problemów Alkoholowych
- 3.** Inne podmioty, którym powierzane są zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.